

Jacek Wciórka
Instytut Psychiatrii i Neurologii
ul. Sobieskiego 9
02-957 Warszawa

Warszawa, 20 marca 2015 r.

Ocena rozprawy doktorskiej mgr Marty J. Zagdańskiej
pt.: *Rozpowszechnienie zaburzeń psychicznych w populacji studentów
państwowych uczelni wyższych we Wrocławiu*

przygotowana na wniosek Rady Wydziału Lekarskiego Kształcenia Podyplomowego UM im.
Piastów Śląskich we Wrocławiu

Trudno sobie wyobrazić realizowanie publicznych zadań psychiatrii i innych wyzwań medycznych bez wiarygodnych badań epidemiologicznych. To niby oczywiste stwierdzenie z trudem przebija się jednak do decyzji organizujących wysiłki badawczy służący racjonalnemu rozwiązywaniu dylematów polityki zdrowotnej, zwłaszcza w dziedzinie zdrowia psychicznego. Dlatego podjęty przez Autorkę temat rozprawy uważam za celowy, sensowny a uzyskanie dla niego finansowania ze środków publicznych za wydarzenie obiecujące.

Przedstawiona dzieło liczy 205 stron i ma typowy układ rozprawy rozpoczynającej się od uzasadnienia wyboru tematu, poprzez przedstawienie zastanej wiedzy na temat badanego zagadnienia, opis celów, hipotez, badanej populacji i narzędzi badania, przedstawienie wyników oraz ich dyskusję, po wnioski, dwujęzyczne streszczenie, piśmiennictwo i aneksy. Tekst jest edytowany starannie, przejrzysty. Ilustrują go 23 czytelne ryciny oraz 24 tabele. Piśmiennictwo cytowane obejmuje ok. 150 pozycji w języku polskim i angielskim. Znaczna ich część to prace z ostatnich 5 lat.

Przegląd piśmiennictwa stara się najpierw naszkicować psychospołeczne i edukacyjne tło procesu studiowania w Polsce i Wrocławiu (motywy, aspekt rozwojowy), by potem wskazać na zagrożenia, jakie może ono stanowić dla zdrowia psychicznego jednostki, wskazać na dostępne oszacowania epidemiologicznych rozmiarów zaburzeń psychicznych oraz niemałe trudności metodologiczne i organizacyjne związane z próbami badań epidemiologicznych w tej populacji. Autorka wykazuje tu sporą erudycję, co w efekcie obnaża słabość dostępnej empirycznej wiedzy – słabość wynikająca z ograniczeń metodologicznych i organizacyjnych (różnych założeń, narzędzi i warunków doboru prób). Słabość ta słusznie dopinguje Autorkę do krytycznego, przemyślanego projektowania własnych badań.

Zapewne należałoby ubolewać, że władze wrocławskich uczelni nie zdobyły się na udostępnienie Autorce badan danych pozwalających na wylosowanie realnie

reprezentatywnej próby z populacji stanowiącej cel badania. Podjęte w konsekwencji tej niemożności sposób formowania próby był daleki od doskonałości, wprowadzała potencjalny błąd tendencyjności (mógł faworyzować studentów chętniej pojawiających się w miejscach publicznych), zmuszał do wtórnych manipulacji na zbiorze danych (ważenie). Dobrze, że Autorka krytycznie dostrzega i ocenia te źródła ograniczonej reprezentatywności.

Pominąwszy ten aspekt metodyki przeprowadzonego badania, pozostałe jego elementy, tj. wybór zoperacjonalizowanego wywiadu CIDI w wersji wspomaganego komputerowo jako podstawowego narzędzia identyfikacji problemów zdrowotnych, skorzystanie z przeszkolonych ankieterów i zastosowane metody analizy statystycznej uważam za celowe, i właściwe. Może z trzema uwagami krytycznymi:

(1) za przesadnie skrupulatne i zbędne uważam drobiazgowo wyliczanie kilkudziesięciu raczej oczywistych hipotez zerowych,

(2) należałoby podkreślić, że badane były wybrane kategorie zaburzeń psychicznych, co oczywiście nie jest błędem, ale utrudnia zgodę na uogólniający kwantyfikatory („zaburzenia psychiczne”) w tytule rozprawy. W istocie, bowiem wykorzystano w badaniu wybrane moduły CIDI odnoszące się do zaburzeń nastroju, zaburzeń lękowych i zachowań samobójczych. Ten uogólniający kwantyfikator trudno też zapewne odnieść do treści przedstawionej w rozdziale 6.3, w którym Autorka przedstawia rozpowszechnienie i współchorobowość „zaburzeń psychicznych” nie precyzując granic/zakresu używanego pojęcia i jedynie domyślności czytelnika pozostawiając dopowiedzenie, że obejmują one wspomniane trzy kategorie zaburzeń.

(3) Tychże zaburzeń dotyczy prawdopodobnie również zakres analizowanej „współchorobowości” - nie udało mi się znaleźć w tekście pracy jasnego określenia sposobu rozumienia tego terminu.

Prezentacja wyników jest jasna i pełna, tabele i wykresy ułatwiają śledzenie wyводу, nie ma nadmiaru słów. W kolejnych częściach Autorka przedstawia wyniki dotyczące samooceny zdrowia psychicznego i fizycznego, rozpowszechnienia palenia papierosów, rozpowszechnienia i współchorobowości „zaburzeń psychicznych” (powtórzę tu wspomnianą już uwagę dotyczącą przyjętej operacjonalizacji zmiennych „zaburzenia psychiczne” i „współchorobowość”), rozpowszechnienia ogółu i poszczególnych zaburzeń nastroju, lękowych i samobójczych. Informacje o rozpowszechnieniu wzbogacają analizy wybranych czynników ryzyka (płeć, rok i dziedzina studiów, sytuacja mieszkaniowa i „osobista”). Jedna uwaga umiarkowanie krytyczna – w tabelach pojawia się skrót „DS” – chodzi zapewne o stopnie swobody (*degrees of freedom*), co pewnie należałoby skrócić do DF albo df?

W kolejnych rozdziałach doradzałbym rozważenie pewnej zmiany kolejności wyводу. Rozdział poświęcony „weryfikacji hipotez” stanowi – moim zadaniem – naturalne dopełnienie prezentacji wyników. Kolejne rozdziały: „omówienie wyników”, „krytyczna analiza wyników badań własnych”, „implikacje praktyczne” stanowią części zwykle

opatrywane wspólnym nagłówkiem „dyskusja”. Całość mogłyby kończyć „podsumowanie i wnioski” – choć do rozważenie jest podzielenie tego rozdziału na podsumowanie (na koniec prezentacji wyników) i syntetyczne wnioski kończące całość rozprawy.

Oceniana rozprawę uważam za bardzo starannie, kompetentnie przygotowane oraz przeprowadzone studium epidemiologiczne. Oceniam ją wysoko, przedstawione uwagi krytyczne mogą pomóc w redagowaniu na jej podstawie tekstów upowszechniających wyniki, nie ograniczają jej merytorycznej i metodologicznej doniosłości. Można żałować, że niezainteresowanie uczelni stanem zdrowia psychicznego studentów oraz poprawnościowa litera przepisów o ochronie danych osobowych uniemożliwiły najwłaściwszy sposób sformowania reprezentatywnej próby badanej populacji. Autorka dowiodła jednak w tej trudnej sytuacji inwencji i kompetencji badawczych w poszukiwaniu sposobu zapewnienia przeprowadzanemu badaniu uzyskanie niezbędnej wiarygodności. Studium jest, wg mojej wiedzy, pierwszym tego typu badaniem spełniającym standard nowoczesnego badania epidemiologicznego. Uważam przedstawioną rozprawę za świadectwo kompetencji badawczych i dojrzałości warsztatu badawczego Autorki dowiedzione konsekwentnie od etapu wyboru tematu, poprzez zaplanowanie i przeprowadzenie badania, aż do dyskusji wyników. Praca jest dobrze napisana, nie znalazłem poważniejszych niedociągnięć językowych i edytorskich.

Praca powiększa świetny dorobek wrocławskiego ośrodka epidemiologii psychiatrycznej. Uzyskane wyniki przynoszą wiele interesujących informacji i mogłyby przynieść władzom uczelni wrocławskich sporo przesłanek do sensownego zaplanowanie pomocy studentom potrzebującym pomocy w trudnych sytuacjach zdrowotnych, a także w prewencji kryzysów psychicznych. Byłbym wdzięczny za informację, czy władze te zgłosiły zainteresowanie wynikami badań i czy będą próbowały wykorzystać je w praktyce.

WNIOSEK

Rozprawa pt. *Rozpowszechnienie zaburzeń psychicznych w populacji studentów państwowych uczelni wyższych we Wrocławiu*, stanowi oryginalne, wartościowe poznawczo i praktycznie opracowanie naukowe. Moim zdaniem, przedstawiona rozprawa spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w zapisach aktualnej Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym. Dlatego mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału lekarskiego Kształcenia Podyplomowego Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie mgr Marty Joanny Zagdańskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

